

ÇOCUK VE GENÇLER İÇİN İSPANYOL POLİSİYESİ NOVELA POLICIACA INFANTIL Y JUVENIL EN ESPAÑA

Melike YAZICI ÇANGUR¹

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih:
31.12.2019

Kabul edildiği tarih:
29.01.2020

Yayınlandığı tarih:
05.02.2020

Article Info

Date submitted:
31.12.2019

Date accepted:
29.01.2020

Date published:
05.102.2020

Öz

Bu çalışmada çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi ve bu süreçte polisiye romanın çocuk edebiyatına nasıl dahil olduğu, polisiye öykü ve romanların neden uzunca bir süre edebiyat eleştirmenleri tarafından ucuz edebiyat olarak kabul gördüğü, çocuk edebiyatının da başlangıçta neden aynı eleştiriye maruz kaldığı ve kısa bir süre sonra çocuk ve gençlerin eğitimi için kullanılabilir değerli bir kaynağa nasıl dönüştüğü hakkında bilgi verilecektir. Çağımızda polisiye romanlar, içinde bulunulan toplumun kültürel ve siyasi yapısının yanında tarihi dokusu hakkında da bilgi verilebilen bir baş ucu kitabı özelliği taşımaktadır. Aynı zamanda çocuk ve gençlerin yabancı dil öğrenimi için polisiye roman okumaları tavsiye edilmektedir. Çalışmamızın asıl amacı çocuk ve gençlerin neden polisiye okuması gerektiğini açıklayabilmektir.

Anahtar sözcükler: *Çocuk, Genç, Polisiye Roman, İspanyol Edebiyatı*

Resumen

El presente trabajo tiene el objetivo de analizar el desarrollo histórico de la literatura infantil y el involucramiento de la novela policíaca a la literatura infantil y juvenil, buscar las razones del desprecio de los críticos literarios a la novela infantil y a la novela policíaca, y, entender cómo se convierte la novela policíaca a un género prestigioso en un poco tiempo para la educación de los jóvenes. En nuestra época, la novela policíaca tiene la misión de ser un libro de cabecera que se puede utilizar para obtener información sobre los rasgos culturales, políticos e históricos de la sociedad que respresenta el autor. Al mismo tiempo, se sugiere leer novela policíaca para aprender un idioma nuevo. El objetivo de esta investigación es poder explicar por qué los niños y los jóvenes deberían leer la novela policíaca

Palabras claves: *Niños, Jóvenes, Novela Policiaca, Literatura Española*

Geleceğimizin en değerli varlığı olan çocuklarımız, Antik Çağ ve Orta Çağ'da anne ve babaları için ölüme terk edebilecekleri değersiz bir varlık görülmüştür. XVIII. yüzyıl ortalarına kadarsa çocuğuna yumuşak davranan anneler çocuğunun ahlakını bozmakla itham edilmiştir. Anne ve babaya göre çocuk ortadan kaldırılması gereken bir yük olarak görülmüş ve doğar doğmaz sütanneye verilmiştir. Bu sebeple, çoğu çocuk bakımsızlıktan can vermiştir. 1760'lı yıllardan itibaren çocuğun anne sevgisiyle büyümesi gerektiğini konu alan kitaplar yayımlanmış ve sonraki yıllarda çocuk ölümleri azalarak çocuğun gelecekteki rolü üzerine düşünölmeye başlanmıştır (Neydim

¹ Araş.Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İspanyol Dili ve Edebiyatı ABD., melikeyazici85@gmail.com ORCID 0000-0002-6754-7831

1998:12-14). Çocukların, ilk çocukluk dönemi olan 2-6 yaş arası dönemde henüz okuma-yazma yetenekleri gelişmediği için kendilerine anlatılan hikayelerle büyüdüğü gözlemlenmektedir. Bu hikayeler insanların varoluşu kadar eskiye dayanmaktadır. *“İnsanoğlu kelimeleri hikayeler anlatmak için kullanmaya başladıktan sonra dünyadaki varlığını ve doğayla olan ilişkisini sorgulamıştır. Böylelikle ilk hikayeler, bugün efsane olarak adlandırdığımız tür ortaya çıkarmıştır”* (Martínez Menchén ve diğerleri, 2017:13). Zamanla efsaneler, kısalıp öykülere dönüşmüş, efsanelerdeki olağanüstü kahramanların yerini daha gerçekçi karakterler almıştır. Orta Çağ’da değersiz bir varlık olarak görülen çocuklardan bazıları ailelerinin yanında büyüme şansını elde edebilmiş, ebeveynlerinin himayesinde meydanlarda anlatılan öyküleri dinleyebilme fırsatını yakalayabilmiştir. *“Orta Çağ’da çocuklar beş yaşından itibaren yetişkin olarak kabul ediliyordu ve çoğu etkinlikte yetişkinlerin yanında yer alıyordu. Bu sebeple çocukların anlatılan hikayeleri dinlemiş ve onlar sayesinde hayal gücünü beslemiş olduğunu tahmin etmek pek de güç değildir”* (Martínez Menchén ve diğerleri 2017:15-16). Okuma-yazmayı öğrenen çocuklar için anlatılan öykülerin yanında okuyabilecekleri kendilerine yönelik yazılmış kitaplar da yayımlanmaya başlamıştır. Başlangıçta yazılan çocuk kitapları daha çok erişkinlere hitap ediyor olsa da zamanla bu kitaplar çocukların eğitimi için kullanılmaya başlamıştır.

15. yüzyılda İngiliz matbaacı Caxton ilk defa büyükler için küçük cep masalları basmıştır. Heyecan ve macera içeren bu kitapları İngiliz toplumunun halk tabakası okumaktaydı. Üst kesim ise Horn Book adı verilen ve boynuzdan yapılmış koruyucuların içine yerleştirilmiş bakır levhalardan oluşan kitapları okuyorlardı.

18. yüzyıla gelinceye kadar İngiltere’de aşırı dinci bir akım olan Quakerizm vardı. Bu akım çocukların son derece sıkı bir disiplinle yetişmesini savunuyordu. Çocuklar için hazırlanmış kitaplar daha çok İncil’den kaynaklanan kitaplardı ve hikayelerin sonu hep ölümle bitiyordu. Bu çocuk kitapları karamsarlık ve dindarlık aşıyordu.

Bu sıralarda Fransa’da Charles Pearault 14. Lui döneminde çocuk kitaplarının babası olarak anılmaktaydı. Halk ağzında dolaşan masalları toplayıp, kısaltarak çocuklar için 1697 yılında basmıştır. Bunların içinde “Kül Kedisi”, “Parmak Çocuk”, “Mavi Sakal”, “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Çizmeli Kedi”, “Uyuyan Güzel” gibi eserler vardır. Böylece ilk kez Fransız çocukların kendilerine ait kitapları olmuştur (Demirbağ 2019:187).

Birçok tarihçi ve filozofa göre 1688 yılındaki İngiliz devrimi ile başlayıp 1789 Fransız devrimi ile doruk noktasına ulaşan Aydınlanma Çağı, daha pek çok alanda olduğu gibi matbaa da hızlı bir gelişime sebebiyet vermiştir. Matbaanın hızlı gelişimi çocuk edebiyatı için de yarar sağlamış, çocuk konusu yazarların ilgisini çekmeye başlamıştır. Fransız tüccar Jean de la Fontaine (1621-

1695), Kral XIV. Louis'in henüz beş yaşında olan ođlu Dauphin için fabl türünde masallar kaleme almıştır (Martínez Menchén ve diğerleri 2017:19). İngiliz filozof John Locke (1632-1704) ise çocukların daha çok oyun oynayabildikleri ve gündelik hayata dahil olabildikleri bir eğitim sisteminin gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu görüşten hareketle İngiliz tüccar Daniel Defoe (1660-1731), 1719 yılında *Robinson Cruose* adlı çocuk romanını kaleme almıştır. 1726 yılında bir diğer İngiliz yazar Jonathan Swift *Gulliver'in Hikayeleri*'ni çocuk okurlara hediye etmiştir. Jean de la Fontaine sayesinde Avrupa'da oldukça yaygın hale gelen fabl masallar XVIII. yüzyılda İspanyol şairler Tomás de Iriarte (1750-1791) ve Félix María de Samaniego (1745-1801) tarafından İspanyolcaya kazandırılmıştır. 1798 yılında, İspanya'da ilk kez José y Bernabé Canga Argüelles tarafından *Gaceta de los Niños* (*Çocuk Gazetesi*) yayımlanmaya başlamıştır ve onu 1870 yılında Carlos Frontaura ile yayın hayatına başlayan ilk çocuk dergisi *Los Niños* (*Çocuklar*) takip etmiştir. XIX. yüzyıl sonlarına doğru 1884 yılında Saturnino Calleja Fernández (1855-1915) Madrid'de *Calleja* yayınevini kurarak çocuk öykülerini ve okul kitaplarını daha da çekici hale getirmeye çalışmış, kitapların okurlar tarafından kolayca temin edilebilmesini sağlamıştır. 1876 yılında kurulan ve 1936 yılına kadar çalışmalarına devam eden *Institución Libre de Enseñanza* (Hür Eğitim Enstitüsü)²nün eğitimde modernleşme hareketleri neticesinde çocuk edebiyatına gereken değer verilmeye ve bu konuda ciddi bir şekilde çalışılmaya başlanmıştır. 1909 yılında Jacinto Benavente ve Gregorio Martínez Sierra tarafından *Teatro de los Niños* (*Çocuk Tiyatrosu*) kurulmuştur. *Teatro de los Niños*'un repertuarına Jacinto Benavente Enrique López Marín, Felipe Sassone, Ceferino Palencia Álvarez-Tubau, Sinesio Delgado, Eduardo Marquina, Ramón del Valle-Inclán ve Francisco Viu çocuklar için yazmış oldukları eserleriyle katkıda bulunmuştur (Huerta Calvo 2). Ancak Jacinto Benavente'nin Madrid'deki fakir çocukların oyunlara ücretsiz gelmesi yönündeki ısrarı, oyunları izlemeye gelen çocukların azlığı ve maddi imkansızlıklar sebebiyle tiyatro kurulduktan üç ay sonra kapatılmıştır.

XX. yüzyılın ilk çeyreğine geldiğimizde Antonio Robles (1895-1983) yüzden fazla çocuk hikayesiyle ve Elena Fortún (1886-1952) yarattığı meşhur karakterler *Celia*, *Cuchifritín* ve *Matón-Kiki* ile zihinlerde yer ettiğini gözlemlemekteyiz. 1936-1939 yıllarında İspanya'da yaşanan İç Savaş sonrası çoğu sanatçı gibi Antonio Robles ve Elena Fortún da sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır. 1975 yılına kadar kültür ve sanatın her dalında yaşanan sansürden çocuk edebiyatı da payına düşeni almıştır. 1939 yılında dikta rejimiyle yönetilmeye başlayan İspanya'da aynı yıl Sansür Birimi kurulmuştur. 1942 yılında ise çocuk ve gençler için yazılmış eserlerin uygunluğuna karar vermek

² *Institución Libre de Enseñanza* (*Hür Eğitim Enstitüsü*) 1876 yılında aralarında Francisco Giner de los Ríos, Gumersindo de Azcárate y Nicolás Salmerón'un da bulunduğu bir grup öğretim üyesi tarafından kurulmuştur. Eğitimde dogma inanca, dini unsurlara ve siyasete karşı çıktıkları için üniversitedeki görevlerinden ayrılmışlardır. Bahse konu enstitü önceleri sadece akademi seviyesinde eğitim verirken, zamanla lise, ortaokul ve ilkokul eğitimi de vermeye başlamıştır. <http://www.fundacionginer.org/historia.htm>

için *Santa Teresa de Jesus Okuma Kabinesi* kurulmuştur. Adı geçen kabine *Katolik Kilisesi Kadınlar Yüksek Danışma Kurulu*'na mensup kadın yazarlar, öğretmenler ve kütüphane memurlarından oluşmaktaydı. Katolik inancına ters olan büyü, cadılık ve perilerle ilgili konularda kitap yazılmasına izin verilmiyordu. Konulan sansürlerin çoğu okurun okuduklarını kendilerine göre yorumlaması sebebiyle nesnellikten uzaktı. Yayınevleri sansüre takılmamak için yayımlamayı düşündükleri eserleri önce kendileri sansürden geçirmeye başlamıştı (Sánchez Ortiz ve diğerleri 2016:85).

Bu dönemde çocuklar için daha çok dini, tarihi ve folklorik öğeler barındıran kitaplar neşredilmiştir. Bunların arasında en bilindik olanı José María Sánchez Silva'nın (1911-2002) 1952 yılında yayımlanan *Marcelino Pan y Vino (Marcelino, Ekmek ve şarap)* adlı romanıdır. Roman sinemaya da uyarlanmıştır. 60'lı yıllarda çocuk edebiyatında sansür sebebiyle rejimin ideolojik yapısına uygun eser veren yazarların yanında İspanyol halkının yaşamakta olduğu toplumsal sorunları gerçekçi bir şekilde yansıtmak isteyen yazarlar da bulunmaktaydı. Sansüre uğramak korkusuna kapılan yazarlar dile önem vermeyip eserlerini yapay ve edebi yönden zayıf birer yapıta dönüştürme eğilimi göstermiştir. 1975 yılında Franco rejiminin sona ermesi ve demokrasiye geçişle birlikte toplumsal ve kültürel alanlarda ifade özgürlüğü yaşanmıştır. İfade özgürlüğü çocuk edebiyatında verilen eserlere de yansımıştır. Yaratılan eserler genellikle gerçekçi ya da fantastik öğelerle taçlandırılmıştır. Demokratik sisteme geçişle birlikte ekonomi de gündün güne düzelmeye başlamış, bu durum çocuk edebiyatı üzerine çalışan yayın evlerinin sayısını artırmıştır. Bu süreçte Avrupa ve Amerika'daki çocuk klasikleri İspanyolcaya kazandırılmıştır. 80'li yıllarda çocuklar için güldürücü öğeler barındıran eserler de kaleme alınmıştır. Bu türde eser veren yazarlara José Antonio del Cañizo, Juan Muñoz Martín, Fernanda Almena ve David Civici örnek verilebilir. (Vásquez Vargas 2003:68-76). Yine bu dönemde çocuklar için fantastik, macera ve polisiye türünde de eserler verilmeye başlanmıştır. 90'lı yıllarda çocuk edebiyatı kısmen duraksamaya girmiş olsa da XXI. yüzyılda çocuklara özgü kütüphaneler, çocuk edebiyatı ile ilgili ödüller verilmeye ve sayısı gündün güne artan kongreler düzenlenmeye başlamıştır.

Edebiyat, insanoğlunun tutkularını, sevincini, kederini, hayallerini ve daha pek çok duygusunu yazı yoluyla anlatabildiği en değerli öz ifade biçimidir. Ne yazık ki, yazın dünyası sadece işinin ehli yazarlarla anılmamaktadır. Toprağı sarıp sarmalayan ve hızla büyüyen ayrık otları misali edebiyat dünyasına atılan, okuma alışkanlığı yok denecek kadar az, ucuz edebiyat yapan yazar maskesi altındaki şahsiyetler yüzünden uzunca bir süre çocuk edebiyatı da ucuz edebiyat olarak kabul edilmiş ve tıpkı polisiye roman türünde yazan yazarlar gibi para kazanmak için denenen bir kalem oyununa dönüşmüştür. Polisiye roman, önceleri, doğduğu için her fırsatta özür dileyen bir çocuğa benzemektedir. Özensiz baskılar, arka sayfaya yazılmış gangster dilinde tanıtım bültenleri ve sadece eğlencelik bir kitap olarak kalmaya devam ettiği müddetçe polisiye romanların kimseye

zararı yoktu. Çok boyutlu, ucu açık, herhangi bir sıfatla tanımlanamayacak denli yeni eserler verilmeye başlandığı zaman polisiye roman edebiyat dünyasında var olmaya, kabul görmeye başlamıştır (Colmeiro 1994:9). Polisiye romanların kabul görmeye başlaması ile birlikte yayınevlerinin de beraber çalıştıkları yazarların anılan türde eserler vermesi için onları teşvik ettikleri gözlemlenmektedir.

Polisiye roman, İspanyol edebiyatına başlangıçta Edgar Allan Poe'nun yarattığı *Dedektif Duphin*'in öyküleri ve ondan esinlenerek *Sherlock Holmes*'u yaratan Arthur Conan Doyle'un eserlerinin çevirisiyle tanınmıştır. Bénito Pérez Galdós *La incógnita (Bilinmeyen)* (1889), Emilia Pardo Bazán *La gota de sangre (Kan Damlası)* (1911), Pedro Alarcón *El clavo (Çivi)* (1853), Joaquin Belda *Quién disparó (Kim ateş etti?)* (1909) adlı polisiye öyküleriyle İspanyol okurlarını buluşturmuştur. Bahsettiğimiz eserler Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa'daki örneklerine öykünerek yazılmış eserlerdir. İspanya'daki İç Savaş ve ardından gelen sansür dönemi boyunca duraklamaya giren polisiye edebiyat özellikle 1950 ve 1960'lı yıllarda İspanyol yazarların kendilerine özgü polisiye eserler vermeye başlamasıyla canlanmaya başlamıştır.

Francisco García Pavón'un 1953-1985 yılları arasında *Plinio* ve yardımcısı *Don Lotario*'nun yer aldığı roman ve öyküleriyle suç romanı yeni bir soluk kazanmış ve İspanyol tarzında bir kara roman ortaya çıkmıştır. Yazarın yarattığı *Plinio* ve *Don Lotario* karakterleri başka ülkelerdeki örneklerinin tıpatıp kopyası değil İspanyol yazınının suç romanı türündeki özgün birer örneği sayılmaktadır. Francisco García Pavón'un İspanyol kara romanına getirdiği yeni soluk, Barselonalı yazar Manuel Vazquéz Montalbán'ın 1972-2003 yılları arasında yarattığı *Pepe Carvalho* isimli dedektifiyle devam etmiştir.

90'lı yıllar İspanya'sında polisiye roman türünde bir kıtlık yaşanmış, türde çok az sayıda eser verilmiş, roman serileri bitirilmiş ve suç üzerine odaklanan yazar sayısı azalmıştır. XX. yüzyılın sonlarına doğru Alicia Giménez Bartlett *Ritos de muerte (Ölüm ayinleri)* (1996) ile Lorenzo Silva ise *El lejano país de los estanques (Kuyuların Uzak Ülkesi)* (1998) adlı eserleri ile komiser *Petra Delicado* ve komiser yardımcısı *Fermín Garzón* arasındaki dostluğa, komiser yardımcısı *Rubén Bevilacqua* ve polis memuresi *Virginia Chamarro* arasındaki yakın ilişkiye ışık tutar. Her iki seri romanda da emniyet mensuplarının yer alması 39 yıllık sansür boyunca toplumun hiçbir sorunu hakkında olumsuz bir eleştiriyi getiremeyen yazarlar için oldukça büyük bir adımdır. Yazarlar yarattıkları emniyet mensupları karakterler sayesinde devletin işleyişi üzerine görüş bildirebildiği gibi roman kurgusu içerisindeki olası suçlu ve tanıklar sayesinde de halkın

bu işleyiş hakkındaki g6r6şlerini g6zler 6n6ne sermiştir ve sermeye devam etmektedir (Yazıcı angur 2017:546-547).

Daha 6nce de belirttiğimiz gibi ocuk edebiyatı, başlangıçta hor g6r6len ve çok 6nemsenmeyen bir t6r olarak g6r6lm6řt6r. Zamanla ocukların dindar ve vatanına sadık bireyler olması y6n6nde 6nemli bir rol oynayabileceği fark edilmiştir (Bravo-Villasante 1989: 28). Yazın tarihi boyunca hor g6r6l6p, ucuz edebiyat olarak kabul edilen polisiye romanların ocuk edebiyatında eğitici bir rol 6stlenmeye başlaması ise oldukça dikkat çekicidir.

ocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. ocuk edebiyatı 6r6nleri, çocukları nitelikli metinlere y6neltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma k6lt6r6 kazandırabilen bir sorumluluk 6stlenmelidir. Başka bir s6yleyişle, çocuklar adına 6retilen nitelikli yayınlar ocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili birer uyaran olmalıdır. Çocuklara, yazınsal metinlerin ve resmin iletilerini tanıma ve anlamaya dayalı bilişsel ve duyuşsal boyutlu davranışlarını uygulayabileceği, sınyabileceği olanaklar sunmalıdır (Sever 2008:19).

Her ne kadar polisiye ve ocuk edebiyatında alt t6r olarak nitelendirebileceğimiz eserler verilmiş olsa da şimdiye kadar yazılmış t6m eserleri bu sınıflandırmaya dahil etmemiz yerinde bir saptama olmayacaktır. Edebiyatın her dalında olduğu gibi ocuk edebiyatı ve polisiye alanında da iyi eserler bulunmaktadır. İşini tamamen adanmışlık hissi ve g6rev bilinci ile yerine getiren yazarlar takdir edilmelidir. Polisiye romandaki gizem, 6z6lmeyi bekleyen sorular, ardı ardına gelen ipuçları, ipuçlarını takip ederek ve mantık y6r6terek sonuca ulaşmak çocukların berrak zihinlerini harekete geçirmek için etkili bir y6ntemdir. Çocuklar için yazılmış polisiye eserlerde araştırılan şey bir cinayet değil, kayıp bir nesne ya da kişidir. ocuk karakterler kayıp olanın gizemini 6zmek için maceraya atılırken okur da her sayfada kendini tatlı bir heyecanın içinde bulur. Gençler için yazılmış polisiye romanlarda başkahramanların genellikle gençler arasından çıkması okurun kendini karakterle 6zdeşleştirmesini kolaylaştırmaktadır. G6ndelik hayatta gençler kendilerini riske atacak bir olay 6rg6s6ne dahil olmaktan çekinirken bahse konu romanlarda olayların merkezinde yer alır ve çoğunlukla vaka 6z6m6nde kedi ya da k6pek gibi bir evcil hayvanın yardımını alırlar. Evcil hayvanların sezgilerinin kuvveti ile gençlerin mantık y6r6tme yetenekleri bir araya gelince olaylar çok daha çabuk 6z6l6r hal almaktadır. Polisiye romanın genç okurlara ulaşabilmesi kurgunun inandırıcılığı ve 6zg6nl6đ6ne bağlıdır. Yetişkinler için yazılmış polisiye romanlarda dedektifin benzersiz mantık y6r6tme yeteneğinin yerine gençlerde daha çok cesaret, g6z6 peklik ve olaylara anında dahil olabilme 6zellikleri g6zlemlenmektedir. Tıpkı yetişkin okurlar için yazılmış polisiye eserlerde olduğu gibi gençlerde de olaylarla ilgili t6m bilgiler okurla paylaşılmalıdır. Aksi halde

okurun gözünde olayların çözümü inandırıcı bir hal almaz. Gençler için yazılan polisiye romanlarda dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus da yazarın kullandığı dildir. Yazar, gençlerin kelime dağarcığına uygun, anlaşılabilir bir dil kullanarak okurun dikkatini çekmelidir. Ancak bu söylediklerimizden dilin edebiyata uygun olmayan alelade bir kullanımı anlaşılmalıdır (Cela ve diğerleri 1989:30-32).

Bununla birlikte, polisiye romanların çocuk ve gençlerin yabancı dil öğrenmesinde etkili bir yöntem olarak kullanıldığı görülmektedir. Birçok öğrenci dedektif öykülerindeki gizem, şüphe ve macerayı dikkat çekici bulmaktadır. Dedektif romanları İngilizce, İspanyolca ve daha birçok dili öğretmek, farklı ülkelerin, tarihi ve siyasi olayları hakkında öğrencilere bilgi verebilmek adına önemli bir rol oynamaktadır (Reyes-Torres 2011:33). Çocuklar ve gençler okudukları polisiye romanlar sayesinde emniyet teşkilatında çalışmaya, özel dedektif olmaya, hukuk ya da adli tıp alanında eğitim almaya özendirilmiş olacaktır. Çocuklar genellikle ya öğretmenleri ödev verdiği için, bir nevi zorunluluk olarak kitap okur ya da hayal gücünü harekete geçirip sayfalar arasında kaybolmayı tercih ettiği için kitap okumaya yönelir. Ödev bilinciyle okunan kitaplar kişinin aklında çok yer etmeyebilir. Ancak okumayı bir alışkanlık, bir tutku haline getiren çocuklar hayatları boyunca kendilerine eşlik edecek sadık bir arkadaşına da kavuşmuş olacaktır. Çocuklara özenle yazılmış eserler armağan eden yazarlar var oldukça onların okuma sevgileri de asla kaybolmayacaktır. Yazar Montserrat del Amo y Gili (1927-2015) bahsettiğimiz konuya en güzel örneklerden biridir. 1971-1979 yılları arasında *Los Blok (Blok)* adı altında kaleme aldığı dokuz dedektif romanı ile genç okurları buluşturmuştur. Madrid'de yaşayan iki erkek ve iki kız çocuk, okul ve mahalle arkadaşlarıyla maceradan maceraya atlarken ara sıra yetişkinlerden de yardım almaktadır. Bu roman serisinde çocuklar, başkalarına örnek olan iyi çocuk rolünden çıkıp, haylazlık yapan, araştıran ve öğrenen birer birey olma yolunda ilerlemektedir. Başkahraman *Mari-Pili*, utangaç halleri ve zekâsıyla diğer arkadaşlarına liderlik yapmakta ve karşılaştıkları tüm sorunları beraber çözmektedir. Peki *Los Blok* adı nereden gelmektedir? Kahramanlar buldukları her ipucunu blok deftere aldıkları notlar sayesinde bir araya getirip olayları çözdükleri için gruplarının adını blok koymaya karar verirler. Montserrat del Amo, çocuklar için yazdığı dedektif romanları ile onların da kurgulanan gizeme ortak olabileceğini okurlara kanıtlayan bir yazar olma özelliği taşımaktadır.

Katalan yazarların çocuk ve gençler için yazılan polisiye eserlerde belirgin bir etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Buna örnek olarak, Jaume Ribera (1953) ve Andreu Martín'i (1949) sayabiliriz. Söz konusu yazarlar, çocukluk yıllarında okudukları macera ve polisiye türündeki eserlerden birbirlerine bahsederken kendileri de çocuk ve gençlere hitap edecek dedektif serisi yazmaya karar vermiştir. 1987-2015 yılları arasında kaleme aldıkları 13 romanlık *Flanagan* serisi İspanyol çocuk polisiyesi için önemli eserlerden biridir.

13 yaşındaki *Johny Flanagan* ebeveynlerinin işlettikleri barın mahzeninde kendine bir dedektiflik bürosu kurmuştur. Barcelona'nın varoş ve tehlikeli bir semtinde yaşayan Flanagan, anne baba olmaktan çok bar işletmeye zaman ayıran ebeveynleri sayesinde bolca boş zamana ve özgürlüğe sahiptir. Dedektif bürosunda gönüllü sekreterlik yapan kız kardeşi Pili de Flanagan'a yardım etmektedir. Başlangıçta ailesinin kendisine sunmayı reddettiği lüks aletler için para kazanmak adına küçük araştırmalar yaparak işe başlayan Flanagan zamanla ses kaydetme cihazına, fotoğraf makinesine ve kendisine Magnum silahı varmişçasına güven veren metal bir sapana sahip olur. Kayıp köpeklerden, problemlili kardeşlere, kaçışılan bebeklere kadar her konuda araştırma yapmaya başlar. Kendi boyunu aşan konularda polislin ya da özel dedektiflerin yardımına başvurur. Seri boyunca, ırkçılık, zenofobi (yabancı korkusu), uyuşturucu, çocuk istismarı, rüşvet, işsizlik ve sefalet konusunda pek çok bilgi verilmektedir. Böylelikle genç okurların konuyla ilgili bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

İspanyol çocuk edebiyatının bir diğer önemli Katalan yazarı 1947 doğumlu Jordi Sierra i Fabra'dır. Bağlı bulunduğu yayınevi müdürünün kendisine polisiye yazması konusundaki telkinleri netice vermiş ve bu türde eser vermeye başlamıştır. Yazar, gençler için bir polisiye seri yazmaya karar verir. Yarattığı başkarakter Berta Mir ne 15 yaşında bir ergen ne de 25 yaşında bir genç kızdır. 18 yaşında, reşit ama hala kendiyile problemleri olan bir genç kızdır. Peki, 18 yaşında bir kız neden polisiye olayların ortasına düşer? Ölümcül bir kaza geçirerek yatağa bağlı kalan babasının özel dedektiflik bürosundaki işlerini devralan Berta Mir'in geçim derdi haricinde bir derdi daha vardır. Babasının üzerinde çalıştığı üç vakadan biri kendisini ölüme götürecektedir kadar önemlidir ve hangi vakanın buna sebep olduğunu bulmak için çok az zamanı vardır. O zamana kadar, kendi halinde bir rock grubunda vokalistlik yapan ve doğru dürüst para kazanmayan Berta Mir için üstlendiği görev oldukça zor ve tehlikelidir. Babasının işlerini devralmasına rağmen müşterilere babasına yardım ettiği yalanını söyler. İhanete uğrayan eşler, uyuşturucu trafiği ve egzotik hayvan kaçakçılığı gibi konular hakkında çeşitli araştırmalar yapar. Berta Mir, serinin beş romanı boyunca kişiliğini geliştirir. Bu yolculukta kendisine büyükannesi, müzik grubundaki arkadaşları ve polis teşkilatından arkadaşı müfettiş Alfredo Sanllehí yardım etmektedir. Seriyeye yeni romanların dahil edilip edilmeyeceği henüz bilinmemektedir.

Çocuk ve genç okurlar için polisiye eser veren bir diğer önemli yazar da Beatriz Osés (1972)'tir. 8 romandan oluşan *Erik Vogler* serisinde yazar, okurları heyecanlı bir serüvenin içerisine sürüklemektedir. Erik Vogler, düzen ve nezaket konusunda oldukça hassas bir karakterdir. Noel tatilini kendi karakteriyile taban tabana zıt babaannesinin yanında geçirmek zorunda kalan başkarakter seri boyunca paranormal öğelerle dolu maceralara atılacaktır. Saydığımız diğer yazarlardan farklı olarak paranormal unsurları da kurguya dahil eden yazarın bahsi geçen eseri

okurlar tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bunun en güzel örneklerinden biri de İspanya'nın Badajoz şhrindeki bir lisede *Erik Vogler* serisinin ilk romanı *Erik Vogler y los crımenes del rey blanco* (*Erik Vogler ve Beyaz şabin Suçları*) (2014) den esinlenerek bir escape room (evden kaçış oyunu) oluşturulmuştur.

Çocuk ve gençler için yazılan polisiye romanlar, okurlarına düşünmeyi araştırmayı, olaylar arasında bağlantı kurmayı ve şüphede duymayı aşılmaktadır. Çocuk edebiyatı, günümüz gerçeklerine uyum sağlamak zorundadır. Teknoloji çağıyla birlikte bilgiye ulaşmak kolaylaşmış ancak doğruluğuna inanmak güçleşmiştir. Teknoloji, yetişkinlerin olduğu kadar çocukların da dikkatini dağıtmaktadır. Çocuk ve gençler için yazılan polisiye romanların hızla yaygınlaşması ve başarı kazanmasının sebebi toplumsal değişikliklere aynı hızla cevap verebilmesidir. Toplumun içinde bulunduğu ekonomik kriz, ırkçılık, yabancı korkusu, madde bağımlılığı, çocuk istismarı gibi konular hakkında çocuk ve gençlerin rahatlıkla anlayabileceği heyecan dolu bir kurgu ile anlatılmaya çalışılmaktadır. Biz yetişkinlerin de sıkılmadan okuyabileceği ve çok şey öğrenebileceği serilerle karşı karşıyayız. Çocuklar için polisiye roman yazmak isteyen yazarların unutmaması gereken husus, yetişkinlere göre çok daha çabuk sıkılan bir okur kitlesine sahip olmalarıdır. Onların dikkat ve heyecanını zinde tutmak büyük bir hüner gerekmektedir. Çocuk ve gençler, dünya klasiklerinin yanı sıra kendileri için yazılmış polisiye romanları da okumalı ve muhakeme yeteneklerini geliştirmelidir. Yazarlar kadar eğitimcilerin ve ebeveynlerin de polisiye eserler konusunda bilinçlenmesi ve çocuklara bu türü doğru bir şekilde tanıtması gerekmektedir.

KAYNAKÇA:

- Bravo-Villasante, Carmen (1989) *Ensayos de literatura infantil*. Murcia: Secretariado de Publicaciones de la Universidad de Murcia.
- Cela, Jaume ve diğerleri (1989) "La buena novela siempre llama dos veces, y hasta más." *Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, Año 2, Número 7. (s. 28-33)
- Colmeiro, Jose F. (1994) *La novela policiaca espańola: teorıa e historia crítica*. Barcelona: Anthropos.
- Demirbağ, Fehmi (2019) *Yeniden Osmanlı*. İstanbul: Akis Kitap.
- Huerta Calvo, Javier (2012) "El Teatro de los Niños, de Jacinto Benavente." *El teatro Espańol en el siglo XXI. Don Galán Revista de Investigación Teatral*, Número 2. (s. 1-9)
- Martınez Menchén, Antonio ve diğerleri (2017) *Historia portátil de la literatura infantil y juvenil*. Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza.
- Neydim, Necdet (1998) *Çocuk ve Edebiyat: Çocukluğun Kısa Tarihi Edebiyatta Çocuk Figürleri*. İstanbul: Melisa Matbaası. (s.12-14)
- Reyes Torres, Agustın (2011) "A Pedagogical Approach to Detective Fiction." *International Education Studies*, Vol. 4, No. 5. (s. 33-38)

Sánchez Ortiz, César ve diğerleri (2016) *Prohibido leer: La censura en la literatura infantil y juvenil contemporánea*, Cuenca: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.

Sever, Sedat (2008) *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem.

Vásquez Vargas, Magdalena (2003) “La actual narrativa infantil y juvenil española.” *Filología y Lingüística XXIX* (1). (s. 61-84)

Yazıcı Çangur, Melike (2017) “İspanyol Edebiyatında Suç Romanına Genel Bakış.” *SOBİDER*, Yıl: 4, Sayı: 17; Aralık 2017. (s. 543-548)

